

УДК 332.158

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-6-52>**Погребняк А.Ю.**

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та підприємництва
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Міссяйло О.В.

*студентка
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Pogrebnyak Anna

*Candidate of Economic Sciences
Senior Lecturer at Department Economics and Entrepreneurship
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

Misyaylo Olena

*Student
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

СОЦІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

SOCIAL ANALYSIS OF THE DAIRY INDUSTRY IN THE LVIV REGION

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто основні аспекти соціального аналізу молочної промисловості Львівської області. Встановлено, що на початку 2000-х років Львівська область була лідером серед інших областей за обсягами виробництва молока, проте сьогодні обсяги значно скоротилися. Проведено аналіз за основними складниками. Розглянуто демографічні показники регіону: кількість живонароджених та померлих, населення працездатного віку (15–64 років) та частка жителів сільської місцевості. Встановлено рівень зайнятості населення, зокрема в сільському господарстві. Досліджено основні складники доходів та витрат населення, а також визначено частку грошових витрат на купівлю молока та молочної продукції. З'ясовано екологічну ситуацію в області за допомогою показників шкідливих викидів в атмосферу та капітальних інвестицій у заходи щодо захисту навколишнього природного середовища. Проаналізовано рівень злочинності у Львівській області, використовуючи показники кількості облікованих правопорушень у сільському господарстві та кількості осіб, яким повідомлено про підозру правопорушень.

Ключові слова: молочна промисловість, соціальний аналіз, рівень зайнятості, сільське господарство, демографічні показники, екологія, злочинність.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены основные аспекты социального анализа молочной промышленности Львовской области. Установлено, что в начале 2000-х годов Львовская область была лидером среди других областей по объемам производства молока, однако на сегодняшний день объемы значительно сократились. Проведен анализ по основным составляющим. Рассмотрены демографические показатели региона: количество живорожденных и умерших, население трудоспособного возраста (15–64 лет) и доля жителей сельской местности. Установлен уровень занятости населения, в частности в сельском хозяйстве. Исследованы основные составляющие доходов и расходов населения, а также определена доля денежных расходов на покупку молока и молочной продукции. Показана экологическая ситуация в области с помощью показателей

вредных выбросов в атмосферу и капитальных инвестиций в мероприятия по защите окружающей среды. Проанализирован уровень преступности во Львовской области, используя показатели количества учтенных преступлений в сельском хозяйстве и количества лиц, которым сообщено о подозрении в правонарушении.

Ключевые слова: молочная промышленность, социальный анализ, уровень занятости, сельское хозяйство, демографические показатели, экология, преступность.

ANNOTATION

The main aspects of social analysis of dairy industry of Lviv region are considered in the article. It is established that in the early 2000s the Lviv region was the leader among other regions in terms of milk production, but today it have significantly decreased. An analysis was conducted on the main components. The demographic indicators of the region are considered: the number of births and deaths, the population of working age (15–64 years) and the share of rural residents. The employment rate of the population in Lviv region, in particular in agriculture, has been established. The analysis of the average number of staff members of the Lviv region was also important. The basic components of income and expenditures of the population are investigated, as well as the share of cash expenditures for the purchase of milk and dairy products. The structure of income was divided into wages, income from business and self-employment, income from the sale of agricultural products, pensions, degrees, benefits and subsidies provided in cash, cash assistance from relatives, other persons and other income. Besides, cost structure is divided into costs for food, tobacco, alcohol, non-consumed total costs, non-food products and services. The environmental situation in the region is determined by means of indicators of harmful emissions into the atmosphere and capital investments in measures for environmental protection. Crime levels in the Lviv region were analyzed using indicators of the number of reported offenses in agriculture and the number of persons reported as suspected of offenses. The social analysis of the dairy industry has helped to identify labor reserves, external environmental and criminogenic factors that will contribute to the development of farms and other actors in the economic activity of

dairy production. Moreover, the conducted research is important in view of the prospects of dairy industry development in Lviv region, namely the increase in the number of milk production and processing enterprises in the region. The development of one region will help boost the economy at the national level.

Key words: dairy industry, social analysis, employment rate, agriculture, demographics, ecology, crime.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Історично склалося, що Львівська область має сприятливі умови для молочної промисловості – від природно-кліматичних факторів до культури ведення сільського господарства у селянських домогосподарствах. У 2002 р., коли обсяг виробництва молока в Україні становив 14 138,1 тис т, Львівська область виробляла 1 061,6 тис т, що становило 7,5% від загального обсягу. Останні дані свідчать про те, що рівень молочного виробництва України в 2019 р. порівняно з 2002 р. упав на понад 83% (2 313,9 тис т), а Львівська область посідає сьоме місце (24 тис т) [1].

Асоціація виробників молока стверджує, що українська молочна промисловість демонструє згортання: кількість дійного покоління протягом 10 останніх років скоротилася на 43%, обсяг молока, яке надійшло на переробку, – на 10%, а імпорту молочної продукції переважає над експортом. Основними причинами такої ситуації є спекуляції навколо питання відкриття ринку землі, недосконалість аграрної політики та відсутність на національному рівні чіткого стратегічного плану щодо молочної промисловості [2].

Отже, важливим є проведення соціального аналізу молочної промисловості у Львівській області як колишнього лідера у виробництві молока серед інших регіонів країни для виявлення перспектив розвитку досліджуваного виду економічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Дослідженню функціонування та розвитку молочної промисловості присвячено праці таких учених, як: Н.С. Белінська, С.В. Васильчак, А.Я. Данкевич, Т.А. Зінчук, О.Ю. Лупенко, В.С. Ніценко, В.О. Рибінцев, П.Т. Саблук, Л.Д. Тулуш, О.М. Шпичак.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Однак, незважаючи на велику увагу, приділену дослідженню молочної промисловості, важливим є її аналіз у регіональному розрізі, зокрема Львівської області як однієї з найсприятливіших областей для провадження такого виду економічної діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення перспектив розвитку молочної промисловості Львівщини за допомогою соціального аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Соціальний аналіз часто використовується під час проектного аналізу. Його основною метою є визначення доцільності реалізації проекту з погляду населення, яке проживає в регіоні здійснення проекту, екології та криміногенної ситуації. Соціальний аналіз молочної промисловості допоможе виявити резерви робочої сили, зовнішні екологічні та криміногенні чинники, які сприятимуть розвитку фермерських господарств та інших суб'єктів економічної діяльності – виробництва молочної продукції.

Проведення соціального аналізу включає у себе декілька складників, аналіз яких є необхідним (рис. 1).

Проведений аналіз демографічної ситуації у Львівській області демонструє таке. Територія Львівської області – 21 833 км², що дає змогу опинитися на 17-й сходинці у переліку територій 24 областей країни та Автономної Республіки Крим. Адміністративно-територіальний устрій Львівщини: 20 районів, 25 територіальних громад, 44 міста, 34 селища міського типу та 632 села. Щільність населення регіону сягає 116,3 осіб на 1 км² (у 2014 р.). Частка сільського населення в регіоні – 39% [4]. Населення регіону коливається в межах 2,5 млн осіб, із них 1,7 млн осіб у віці 15–64 років. Зміни у 2017 р. порівняно з 2005 р. всього населення та населення віком 15–64 років становлять -1,9% та -1,7% відповідно. Кількість сільського населення скоротилася протягом останніх 12 років понад 3%, однак темп приросту сільського населення віком 15–64 років становить +1,3% (рис. 2).

Кількість народжених у Львівській області в 2018 р. порівняно з 2002 р. зменшилася на 3,1%. Протягом аналізованого періоду відбуваються коливання, проте лінія тренду говорить про загальне зростання живонароджених осіб. Кількість померлих осіб має протилежну тенденцію: у 2018 р. кількість померлих на 3,5% менша, ніж у базовому році (рис. 3).

Отже, аналіз демографічної ситуації Львівщини допоміг дійти висновку, що кількість по-

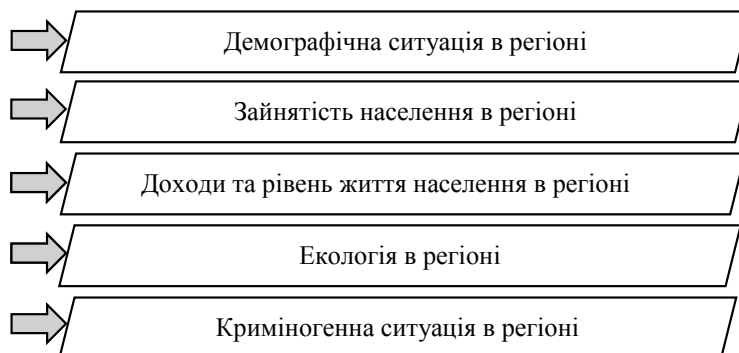

Рис. 1. Складники соціального аналізу

Джерело: складено на основі [3, с. 107]

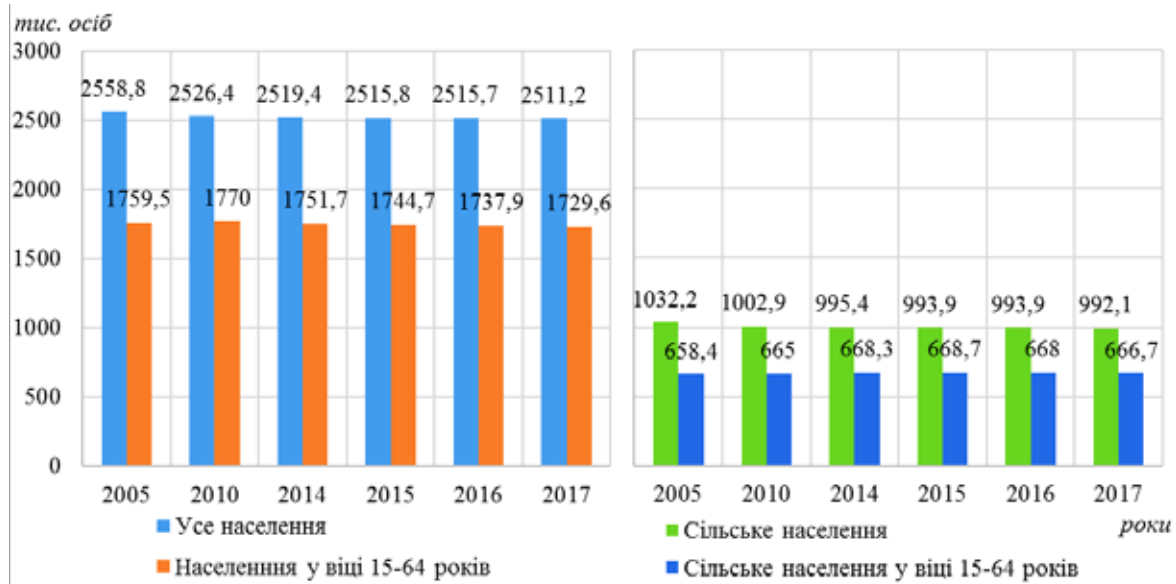

Рис. 2. Населення Львівської області, 2005–2017 рр.

Джерело: побудовано на основі даних [5]

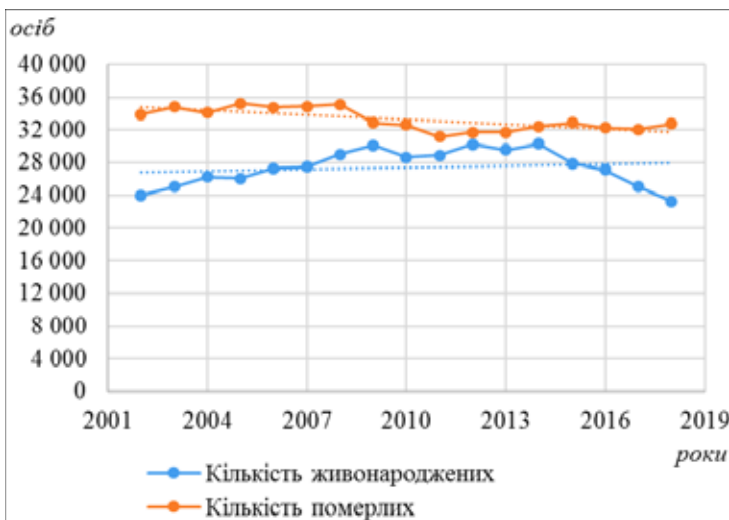

Рис. 3. Демографічні показники Львівської області, 2001–2019 рр.

Джерело: побудовано на основі даних [6]

тенційних споживачів молочної продукції має загальну тенденцію до зростання, крім того, зростання кількості осіб віком 15–64 років, які проживають у сільській місцевості, є індикатором, який свідчить про потенційно можливих виробників молока (як домогосподарства).

Моніторинг показників зайнятості населення в регіоні продемонстрував таке. Кількість зайнятого населення в регіоні – понад 41%, із них найманих працівників підприємств, організацій установ – близько 22,5%. У сільському, лісовому та рибному господарстві кількість зайнятих осіб у відношенні до загальної кількості зайнятих становить 18,3% і 18,2% у 2016 та 2017 рр. відповідно (табл. 1).

Середньооблікова кількість штатних працівників Львівщини у 2017 р. скоротилася порівняно з 2010 р. на 16%, а кількість штатних працівників у сільського, рибного та лісового господарстві – на 14%. Частка працівників сільського, лісового та рибного господарства у загальній структурі протягом аналізованого періоду коливається в межах 2,1%. Проте темп приросту цієї частки порівняно з 2010 р. зріс на 2,3%, тобто у перелічених видах господарства залучено більшу кількість працівників у 2017 р. порівняно з базовим роком (рис. 4).

Згідно з отриманими даними аналізу зайнятості населення в регіоні, лише 42% населення є зайнятими, з них 7,6% – у сільському,

Таблиця 1

Кількість зайнятого населення у Львівській області, 2016–2017 рр.

	2016		2017	
	усього	у т.ч. наймані працівники підприємств, установ та організацій	усього	у т.ч. наймані працівники підприємств, установ та організацій
Усього зайнято, тис осіб	1047	569,1	1050,8	560,3
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, тис осіб	191,5	12,9	191,5	13,5

Джерело: побудовано на основі даних [5]

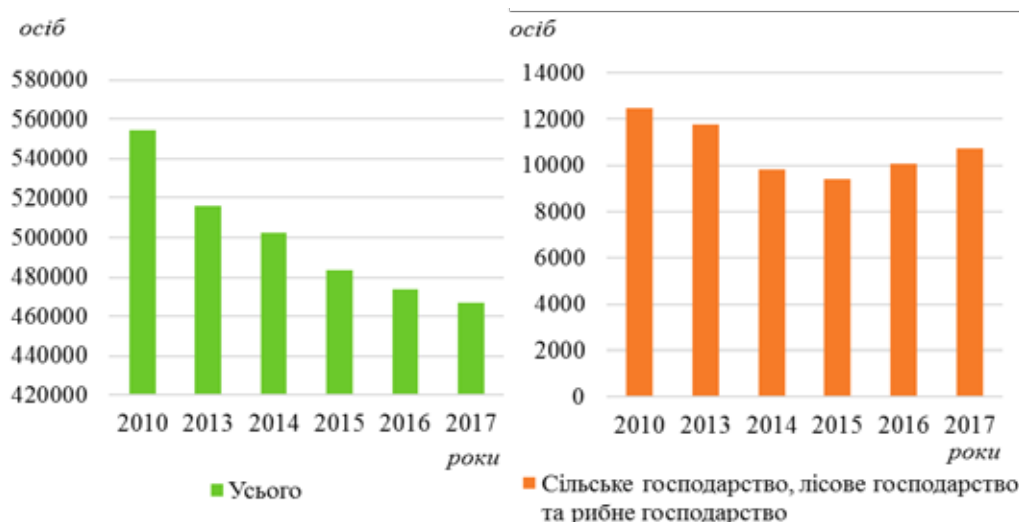

Рис. 4. Середньооблікова кількість штатних працівників Львівської області

Джерело: побудовано на основі даних [5]

рибному та лісовому господарстві. Це означає, що існує резерв невикористаного трудового потенціалу, який у перспективі може залучитися до підприємств та організацій молочної промисловості.

Аналіз доходів та рівня життя населення в регіоні показав таке. У структурі доходів найбільші частки мають оплата праці, а також пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою. Проте для даних двох видів доходів спостерігається різна тенденція: оплата праці в середньому щорічно збільшує свою частку в структурі доходів, тоді як державні виплати (зокрема, пенсії, стипендії, допомоги та ін.) скорочуються (рис. 5).

Для сільського населення доходи від продажу сільськогосподарської продукції відіграють важливу роль. На жаль, статистичні дані свідчать про те, що щорічно частка такого виду доходів щорічно зменшується (рис. 6). Це пов'язано частково з тим, що населення не задоволене ціновою політикою збуту молока домогосподарствами.

У Львівській області середньомісячна заробітна плата найманих працівників у сільському, лісовому та рибному господарстві переважає над середньою зарплатою, зокрема у 2017 р. на 29%. Протягом досліджуваного періоду спостерігається тенденція до зростання номінальної заробітної платні (рис. 7).

Структура сукупних витрат домогосподарств Львівської області за 2018 р. демонструє, що 50% (у середньому на місяць – 4 912,80 грн) витрат припадає на купівлю продуктів харчування, 40% (3 939,20 грн) – на непродовольчі товари та послуги (одяг, взуття, комунальні послуги, охорона здоров'я, освіта, зв'язок та ін.) (рис. 8).

Оскільки половину витрат домогосподарств становлять продукти харчування, необхідно проаналізувати структуру грошових витрат домогосподарств на харчування. Статистичні дані свідчать про те, що купівля молочних продуктів становить понад 13% витрат, що є третім за величиною складником витрат на харчові продукти (рис. 9).

Отримані дані свідчать про те, що рівень доходів у населення, що зайняте у сільському, рибному та лісовому господарстві, значно вищий, аніж середній дохід в області. Це гово-

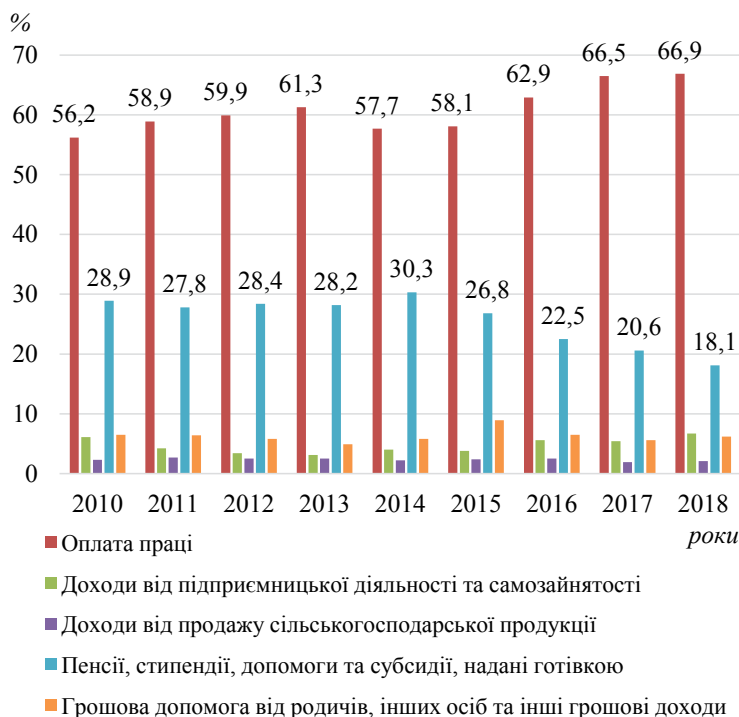

Рис. 5. Структура грошових доходів домогосподарств (відсотків) Львівської області

Джерело: побудовано на основі даних [6]

Рис. 6. Доходи від продажу сільськогосподарської продукції населення сільської місцевості у Львівській області
Джерело: побудовано на основі даних [6]

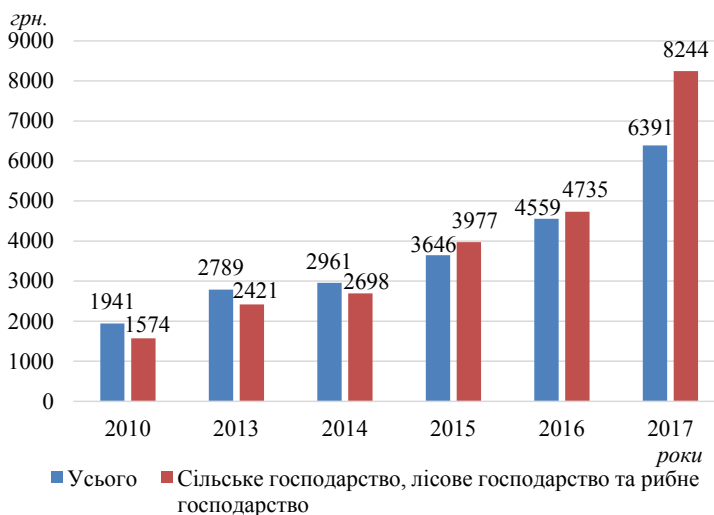

Рис. 7. Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників у Львівській області
Джерело: побудовано на основі даних [5]

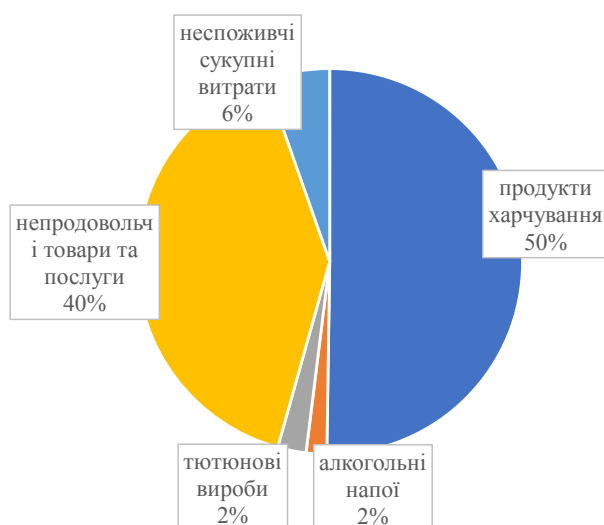

Рис. 8. Сукупні витрати домогосподарств Львівської області, 2018 р.
Джерело: побудовано на основі даних [6]

рить про те, що населення зацікавлене у залученні до праці на підприємствах молочної промисловості. А дані структури грошових видатків, а також видатків на харчування допомогли дійти висновку, що молочна продукція є важливим складником у харчуванні населення Львівщини, тому відсоток потенційних споживачів є високим.

Дослідження екологічної ситуації в регіоні допомогло з'ясувати, що викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у Львівській області скоротилися у 2018 р. порівняно з попереднім роком на 2,2% (зі 109 107 т до 106 742 т): у розрахунку на один квадратний кілометр – із 5 т до 4,9 т, а в перерахунку на одну особу – із 43,1 кг до 42,3 кг. Ці дані говорять про те, що середній рівень забруднення атмосферного повітря є мінімальним (рис. 10).

Окрім того, Львівська область знаходиться у шістці лідерів серед 24 областей України та Автономної Республіки Крим за капітальними інвестиціями на охорону навколишнього природного середовища. У 2018 р. обсяг інвестицій становив 284,5 млн грн, що більше на 18% порівняно з попереднім роком та 174% більше, ніж у 2016 р. [7].

Згідно з вищесказаним, екологія у Львівському регіоні знаходиться на високому рівні, про що свідчать мінімальні обсяги шкідливих викидів в атмосферу та значні капіталовкладення у заходи щодо охорони навколишнього середовища. Окрім того, великі площі пасовищ для великої рогатої худоби знаходяться у природно-заповідному фонді України. Це є сприятливим чинником для розвитку молочної промисловості в досліджуваній області.

Моніторинг криміногенної ситуації в регіоні допоміг дійти таких висновків. Дані Львівської прокуратури демонструють позитивну криміногенну ситуацію в області: 74 облікова-

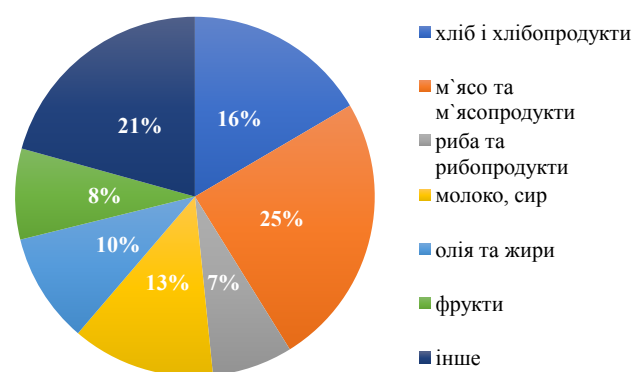

Рис. 9. Структура грошових витрат домогосподарств на харчування у Львівській області, 2018 р.
Джерело: побудовано на основі даних [6]

них кримінальних правопорушення у 2018 р. у сільському господарстві, мисливстві та наданні пов'язаних із ними послуг, коли загальнодержавне значення – 2 714 кримінальних правопорушень. Кількість осіб, яким повідомлено про підозру кримінального правопорушення на підприємствах, установах, організаціях сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг, по всій країні – 507, а у Львівській області – 5 [8; 9]. Отже, злочинність у сільському господарстві у досліджуваному регіоні є низькою, що є ще одним сприятливим фактором для здійснення господарської діяльності молочної промисловості у Львівській області.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження показало, що найкраща ситуація – в екологічному та кримінальному складниках, а переважання кількості померлих над живонародженими послаблює демографічний складник. Соціальний аналіз молочної промисловості у Львівській області підтвердив, що резерв робочої сили населення, сприятлива екологічна на криміногенна ситуація є чинниками успішного функціонування і стабільного розвитку молочної промисловості в регіоні. Збільшення кількості підприємств із виробництва молока та молочної продукції у Львівській області допоможе розвинути молочну промисловість не лише в регіоні, а й на державному рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.11.2019).
2. Асоціація виробників молока: Аналіз молочної галузі України. URL: <http://avm-ua.org/uk/post/analiz-molocnoi-galuzi-ukraini> (дата звернення: 20.11.2019).
3. Струтинська І.В. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Проектний аналіз» для студентів усіх форм навчання. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2015. 172 с.
4. Основні демографічні показники Львівської області. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/Saveshow.asp (дата звернення: 21.11.2019).
5. Сільське господарство Львівської області 2017: статистичний збірник. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2018/ZB0420180101.pdf> (дата звернення: 21.11.2019).
6. Головне управління статистики у Львівській області. URL: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.11.2019).
7. Довкілля України: статистичний збірник. 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/Zb_dovk_2018.pdf (дата звернення: 25.11.2019).
8. Генеральна прокуратура України. URL: <https://www.gp.gov.ua/> (дата звернення: 28.11.2019).
9. Прокуратура Львівської області. URL: <https://lviv.gp.gov.ua> (дата звернення: 28.11.2019).

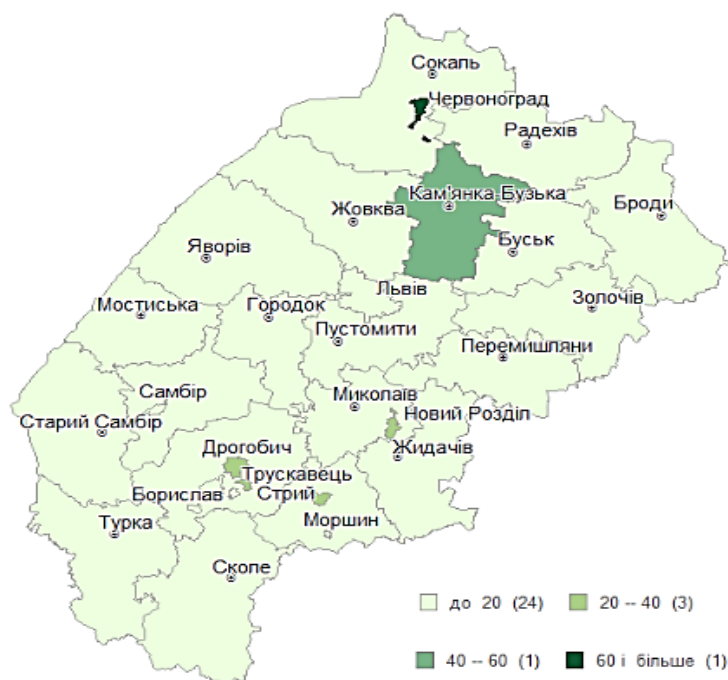

Рис. 10. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на 1 кв. км, т, 2018 р. (Львівська область)
Джерело: побудовано на основі даних [6]

REFERENCES:

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 20.11.2019).
2. Asotsiatsiia vyrobnykiv moloka: Analiz molochnoi haluzi Ukrainy [Association of Milk Producers: Analysis of the dairy industry in Ukraine]. Available at: <http://avm-ua.org/uk/post/analiz-molocnoi-galuzi-ukraini> (accessed 20.11.2019).
3. Strutynska I.V. (2015) Oporny konспект lekttsii z dystsypliny «Proektnyi analiz» dlia studentiv usikh form navchannia [Basic synopsis of lectures on the discipline «Project analysis» for students of all forms of study]. Ternopil: TNTU im. I. Puluiia. 172 p.
4. Osnovni demografichni pokaznyky Lvivskoi oblasti [Main demographic indicators of Lviv region]. Available at: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/Saveshow.asp (accessed 21.11.2019).
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017) Silske hospodarstvo Lvivskoi oblasti [Agriculture in Lviv region]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo. Available at: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2018/ZB0420180101.pdf> (accessed 21.11.2019).
6. Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti [Head Office of Statistics in Lviv Region]. Available at: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/> (accessed 22.11.2019).
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018). Dovkillia Ukrainy [Ukraine's environment]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/Zb_dovk_2018.pdf (accessed 25.11.2019).
8. Heneralna prokuratura Ukrainy [Prosecutor General's Office of Ukraine]. Available at: <https://www.gp.gov.ua/> (accessed 28.11.2019).
9. Prokuratura Lvivskoi oblasti [Prosecutor's office of Lviv region]. Available at: <https://lviv.gp.gov.ua> (accessed 28.11.2019).